

МУЗЕИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Поверителна група · 3,1 хил. членове

Присъединил се

+ Поканете

Събития в (пост) ковид – налични ли са те?

Силвия Трифонова-Костадинова

Ограниченията заради COVID-19 принудили музеите да затворят вратите си за посетители три пъти в рамките на две години. Този акт на откъсване на местата на памет от техните аудитории повдигна много неизвестни, свързани както с финансовата стабилност и ресурсната обезпеченост, така също и с начина, по който ще продължат да функционират и да взаимодействат с публиките си. За да отвърнат на предизвикателството, което пандемията отправи, институциите се опитват да разчупят стереотипа си на мислене, да преодолеят дългогодишните си утвърдени практики, считани за успешни и да търсят алтернатива в новите технологични достижения за комуникация. Но и там срещат препятствия – музеите не са подготвени за живот в този технологичен свят – не познават неговите възможности дотолкова, че да могат да го използват умело и с успех. Става ясно, че музейните ресурси не са пригодени за да отговорят адекватно на интернет средата и нейните потребители – липсва дигитално съдържание, няма достатъчно и подготвени кадри за работа със социални платформи, не е изградена виртуална връзка и/или общност с доскорошните физическите посетители на сградите. Въпреки това с малки и не винаги сигурни стъпки, с множество налучквания, местата на памет плахо, но убедено започват да работят в новия свят със средствата и възможностите, с които разполагат към момента. Крайните продукти не винаги са сполучливи

и като технологична реализация и като идейна концепция. За всички е ясно, че работата в експозиционните зали и във виртуална среда по определена тема са свършено различни неща. Представянето на културните наследства в изложба е различно от представянето им в интернет, дори и да е налице професионално издържан виртуален тур или създадена онлайн изложба. Обединява ги единствено колекциите и разказите, а всички останали детайли около оформянето и изграждането на двата продукта са много различни. **Главна цел на голяма част от работещи в сферата на културата и музеите обаче бе да останат видими.** Това се случва с помощта на социалните мрежи, които позволяват на местата на памет да показват себе си и ценните артефакти и истории, които пазят, за да напомнят, че и този катаклизъм ще отmine и всичко ще се върне към обичайния си начин на функциониране. *„Не се отказваме от инициативите си, въпреки ситуацията. Напротив – проявяваме гъвкавост и провокираме творческия си потенциал“*, казва директорът на Регионалният етнографски музей на открито „Етьър“ проф. Светла Димитрова, чийто екип успя да проведе традиционното „Училище за коледари“ в онлайн формат. Така Фейсбук, Ютуб, Инстаграм, сайтове и приложения стават алтернатива на живата комуникация за една част от музеите. Други от местата на памет не променят начина си на работа и не разпознават социалните

СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ ЗАКРИЛНИК НА БЪЛГАРИТЕ ПАТРОН НА ГРУПАТА

БЪЛГАРСКИ МУЗЕЕН БОРД

Публична група · 1,2 хил. членове

Присъединяване към групата

мрежи като възможен вариант на общуване, в очакване ситуацията да се нормализира и сградите да отворят врати.

След внимателно следене на заболяемостта, анализ на цифрите и становища на експерти, министерството на здравеопазването на няколко пъти дава зелена светлина и музеите отварят врати. Това се случва в условия на епидемична обстановка, което изисква строги правила при влизане в експозиционните зали – определен брой хора, според квадратурата на помещенията, носене на маски, ползване на дезинфектанти, едностранно движение. Важното в случая е, че музеите вече са отворени. Посетители обаче няма. Физическият акт на възможен достъп до местата на памет не се оказва единствено условие за наличие на туристи. Работещите в музеите бързо осъзнават, че локдауните поражда трудности, които няма да бъдат решени само с осигуряването на вход, а изискват продължителна и последователна работа по ресоциализация на изложбените площи. Експозициите вече са отворени, но страхът от пренасяне на зарази при струпване на множество от хора, в комбинация с нестабилното финансово положение на семействата, дават своя отпечатък и предпоставят отново трудности пред сектора.

Въвеждането на зелен сертификат след трите периода на затваряне допълнително усложнява и без това нелеката обстановка. Въпреки че сертификатът позволява свободно посещение на различните обекти на наследството, на практика той създава допълнителни пречки и съвсем не подпомага процеса по връщане на аудиториите в салоните – тъй като у нас ваксинираните са под 30%. Става така, че времето на пост-ковид е не по-малко предизвикателство от това на реални ограничения. Търсенето на посетителите продължава - този път за тяхното реално пребиваване в изложбените зали. По-

гледът отново се обръща към интернет пространството като катализатор на процеса по възвръщане на аудиториите. Публикациите за музейните активности в интернет не спират. Те информират, очертават акцентите в работата, изграждат впечатление за онлайн потребителя и предлагат преживяване. С какви събития представят себе си музеите след отпадането на локдауните, какво предлагат и как го ситуират в променената среда е не по-малко необходимо и любопитно за изследване. Предвид броя на музеите в България, анализ на Фейсбук активностите на всички тях е задача, която изисква сериозен в количествено отношение екип от проучватели, който да наблюдава и коментира събраните данни. Интернет обаче дава възможност това да се случи и с преглед на платформи, които музейната общност създава, за да популяризира себе си, както сред колеги, така и сред аудитории, които могат да достигнат до широк кръг от музеи, да се запознаят с техните колекции, истории, разкази и научни достижения. Фейсбук страници и групи на три популярни платформи, инициирани от гилдията, визуализират как институциите на паметта търсят и привличат посетители, какво предлагат и по какъв начин се презентират в сложната пост-ковид обстановка. Материалите в тях са споделени от Фейсбук профилите на музеите, от организаторите на събитията или от медии и визуализират част от тяхното съдържание в пост пандемичната ситуация.

Инициаторите на „Български музеен борд“ определят себе си като „хора, загрижени за опазването на културното наследство“. Това е публична група, създадена преди седем години, която към началото на август 2022 г. се радва на 1200 членове. Съдържанието на платформата е видимо за широката аудитория. Достъп до информацията в нея имат всички, изкушени от културното наследство.

В ранното утро на 24 юни екипът на музей ЕТЪР набра билки и направи венец, през който да минат посетителите на Еньовден.

„Музейна енциклопедия. бг.“ е страница, която „събира и публикува материали за музеите и за хората, които са ги правили“ и към август 2022 г. е харесана от 739 човека, а следвана от 757 души. „Музеите в България“ е поверителна група, която обаче е видима в онлайн пространството и към нея могат да се присъедини всеки, след одобрена заявка от администратора. Сформирана е през 2011 г. и към настоящият момент има 3125 членове. Трите платформи предлагат отражение на ключови за музейната общност инициативи. Настоящото наблюдение се фокусира върху материалите, намерили място в двете групи и страницата във времето след първите два локдауна като изследването обхваща период от два месеца с цел осигуряване на по-дълъг период, илюстриращ дейността след отваряне на местата на памет. Така изследването се разгръща във времевите отрязъци от 12 май до 12 юли¹ 2020 г. и от 4-и януари до 5-и март 2021 г.²

Материалите в интернет в дните след първия локдаун са предимно статични, ретроспективни или съставляват служебни съобщения. Много малко от тях провокират с конкретни предложения за посещение на определен обект или събитие. Покани разбира се има, но те са поднесени под формата на стандартно съобщение, което информира, че музеят вече е отворен, упоменато е работното време

1 Със заповед на здравния министър Кирил Ананиев от 11 май, локдаунът е отменен и музеите отварят врати при спазване на набор от епидемични мерки, поради което изследването стартира от следващия ден.

2 Вторият период на разглеждане стартира от първия ден след отварянето на музеите – 4-и януари 2021 г.

и спазването на протиепидемичните мерки. Поредица от постове напомня за предстоящия Международен ден на музеите и възможността за разглеждане на експозициите с „вход свободен“. Това са едни от малкото реални предложения към аудиториите през първия половин месец от премахването на пълната забрана. Те обаче са колкото активни, толкова и пасивни, тъй като разчитат единствено на добрата воля на посетителите, без да описват новостите и предизвикателствата, които очакват хората, решили да пристъпят прага на институцията. Липсата на интригуващи възможности за пребиваване в музейните пространства, веднага след като ситуацията го позволява, навежда на мисълта, че или местата на памет не са подготвени с план за връщането на аудиториите и разчитат единствено на тяхната инициативност, или че динамичната обстановка със здравната криза не позволява реализирането на концепциите за повторно приобщаване на посетителите към експозиционната среда.

Макар и единични, налице са и примери, провокиращи аудиториите към преживяване. Само няколко дни след падане на най-строгите рестрикции, Регионалният етнографски музей на открито „Етър“ кани на *Следкарнавална гюрултия*, макар и не в „нетолкова претенциозни размери“, както те сами заявяват. Пред Занаятчийската чаршия в експозицията на открито се провежда дефиле на градски кокони, придружавани от елегантни господа, а на безопасна дистанция – шествие на селски моми, ергени. Мотото на събитието е „160

Инициативата на Археологическия музей в гр.Хисаря - всеки петък и събота, от 19,00 часа в парка пред Римските терми да се четат "Легенди за Хисаря" и любопитни факти от живота в древния римски град се посреща добре от публиката. Приятно прекарани мигове за гостите на Хисаря!

години – между селото и града“. Археологическият музей в Хисаря напомня на посетителите за гостуващата изложба „Изкуството на Тибет“, която предлага на присъстващите снимки за спомен с култови маски, а в навечерието на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост – 24 май деца четат стихове, посветени на празника на солунските братя. Съобщението е съпроводено и с кратко видео.

През юни и първата половина юли отворените музеи все така малко и слабо съблязняват с конкретни събития в своите пространства. Музеите в Разлог, Русе и Варна обявяват, че очакват деца за няколко издания на летните си занимания. В онлайн пространството за разглеждания период се появяват и няколко експозиционни решения. Художествената галерия „Илия Бешков“ в Плевен открива през юни изложба с абстрактни живописни платна на тема „Collision“ на габровския творец Евгени Недев. Регионалният исторически музей във Варна пък представя изложбата „Леонардо - благородният гений „ с куратор Негово Превъзходителство Стефано Балди - посланик на Република Италия в България. Показани са постери, които представят както Леонардо да Винчи, така и Лудовико Ариосто – италиански поет и драматург от епохата на Ренесанса. В Националният музей на образованието в Габрово гостуват възпитаниците на школата по изобразително изкуство „Елиза Арт“, а тяхната изложба е първата след локдауна инициатива в културния институт. Регионалният исторически музей в Русе е готов с изненада за своите посетители - интерактивен прозорец, който

препраща към времето на римското присъствие по българските земи. Иновативната форма за представяне на наследството разгръща разказа за периода на Античността и осезаемото влияние, което той оказва за културното развитие на региона в миналото. Мултимедийният продукт, визуализиращ реален прозорец от сградата на музея, всъщност отвежда посетителя на „Сексагинта Приста“ – крепостта, която има ключово значение за разбирането на римското присъствие край Дунав.

Музей „Етър“ отправя покана за петото издание на предстоящия през юли 2020 г. Международен симпозиум за лендарт и кинетично изкуство. Форумът *„търси пресечна точка на съвременното изкуство с природните дадености и занаятчийски традиции на габровския регион. Главният фокус пада върху реката, като източник на живот и препитание. Цели се създаване на произведения в симбиоза със заобикалящата среда“*³. Заради пандемията проявата, която преминава под мотото „Въпреки всичко“, е ограничена като времетраене и брой на участниците.

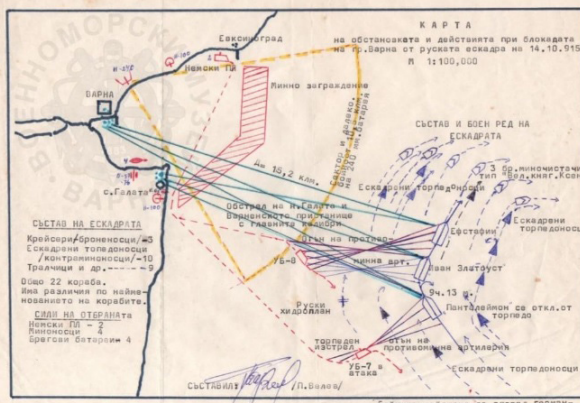
През двата месеца след отварянето на музеите се появяват покани за презентацията на две научни издания – на Археологически музей – Варна - том XIII от поредицата Acta Musei Varnaensis в памет на проф. д-р Валентин Плетньов и на Регионален исторически музей – Русе, който издава книгата на покойния археолог Стоян Йорданов - „Средновековният Червен. Археологически роман за един изчезнал град“. Регионалният исторически музей в Добрич и Историческият музей в Генерал Тошево отправят покана за предстояща научна конференция „(Не)познатият Йовков“ през септември, по повод 140 години от рождението на писателя.

Преобладаващата част от публикуваните материали в „Български музеен борд“, „Музейна енциклопедия.бг“ и „Музеите в България“ през

³ Цитат от Фейсбук-представянето на форума от самия музей.

разглеждания период са свързани с поздравни по случай празника 24 май, разкази за личности, свързани с българската история, споделени презентации на специалисти, участвали в научни форуми, за явявания, подчинени на фолклорния календар или на българската празничност, ретроспективни снимки от събития. Всички те осигуряват виртуална видимост на музеите, но статичният им характер трудно би могъл да допринесе за привличането на аудитории в сградите.

Публикациите във времето след втория локдаун не се различават съществено от първия разглеждан период. Събитията, които очакват активното включване на аудиториите, са малка част от всички направени постове. Една от причините за слабата линия на реални предложения е периодът, който обхваща първите два месеца от новата 2021-а г. След коледните и новогодишните празници музеите не се радват на висок брой посетители по принцип. В комбинация със стагнацията, страха и несигурността, породени от COVID-19, периодът от 4-и януари до 5-и март 2021 г. наистина не се очертава сред най-продуктивните. През януари и февруари музеите са заети с вътрешната организация на дейността си – оформяне на отчети, изготвяне на справки, планиране на репертоар за календарната година, изграждане на концепции за нови изложби и проекти, работа с фондове. Това проличава и материалите в социалните мрежи. На страниците на трите анализирани платформи с превес продължават да са информации, свързани с бележити дати, събития и лица от българското минало, архивни снимки, интервюта – равносметка за изминалата година на музейни директори, научни разработки, трудове, отпечатани в края на предходната година, провеждането на онлайн занимания за подрастващи от страната и чужбина. Впечатление прави, че музеите използват платформата на двете групи и страницата във Фейсбук, за да направят публични отчети за дейността си в годината след COVID-19. Подобни активности са относителна новост в музейните среди, които

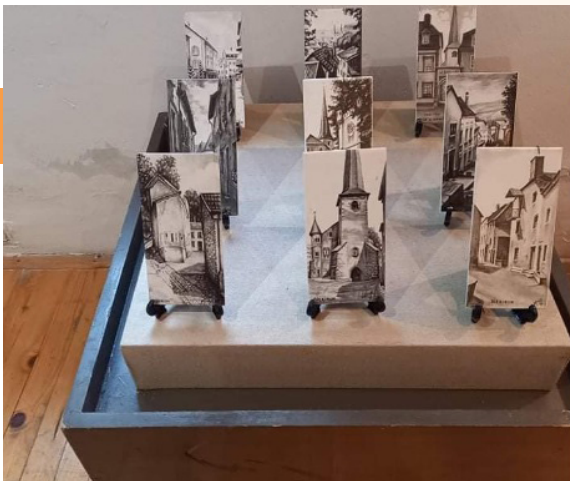
Военноморски музей-Варна

15 октомври 2020 г. · 🌐

На 14 октомври 1915 г. Варна е бомбардирана от руския флот. В Първата световна война България се включва на 1 октомври 1915 г. на страната на Централните сили, ... [Вижте повече](#)

винаги са изглеждали твърде елитарни, за да обясняват в детайли дейността си пред непознати с естеството на работата. Пандемията сякаш преобръща нагласите им в това отношение. За да докажат, че служителите в местата на памет не са спирали да упражняват служебните си задължения, въпреки затворените сгради, институциите споделят в интернет средата информацията за свършеното през 2020-а г. Така в страниците на трите платформи във Фейсбук се появяват отчетите на Националния политехнически музей, Регионалният исторически музей в Русе, Регионалният етнографски музей на открито „Етър“, Специализираният музей за резбарско и зографско изкуство в Трявна. От тях става ясно, че на практика дейността в музеите не е преставала, променил се е само нейният фокус, продиктуван от новата реалност. Отчетите са форма на широко отваряне на културните институти пред аудиториите, което е поредна стъпка към генериране на близост и доверие между двете страни. В постпандемичната ситуация обаче те не играят съществена роля за връщането на посетителите в експозиционните пространства, а точно от това имат нужда музеите след тежките локдауни, на които са подложени.

Макар и малко на брой в „Музеите в България“, „Музейна енциклопедия. бг“ и „Български музейен борд“ се появяват и покани за реални събития, които очакват своите публики. С превес през този период са експозиционните дейности. Регионалният исторически музей в Габрово напомня, че изложбата „Шевици и накити от облеклото на габровката XVIII – XIX век“ гостува в Музея на розата в Казанлък. Изложбата „Мъжки времена“ може да бъде видяна в Историческия музей във Велинград, а

Исторически музей - Разлог

8 октомври 2021 г. · 🌐

Откриване на изложбата „Кралско вълшебство от порцелан“ в Исторически музей - Разлог.

за тези, които не могат да я видят на живо, е публикуван линк на виртуална разходка. През разглеждания период своя изложба „Пазители на пръстените“ открива музеят в Русе. В нея са представени резултатите от археологическите проучвания, направени през последните две години на знакови за града и региона обекти. По покана на музея във Велинград в Художествената галерия на града гостува експозицията „Армията на Бога“ на частен музей „Арете“, който представя колекция от оригинали и копия на средновековни и възрожденски икони. В началото на февруари 2021 г. Регионалният исторически музей в Стара Загора открива „Нумизматичен салон‘ 2020“, който презентира за първи път тематично подбрани монети от периода VI-I в. пр. Хр. Освен единични екземпляри от тракийски, гръцки, македонски, римски републикански монети, се представят части от монетни съкровища от региона. Четирите описани изложби и научния форум са единствените реални покани, които местата отправят към липсващите публики. Най-вероятно събитията, търсещи интереса на общностите след втория локдаун са много повече, но в специализираните музейни платформи те не намират място и за тях не се знае.

От страниците на платформите три музея заявяват предстоящи мащабни реорганизации, свързани с изложбените пространства. Регионалният етнографски музей в Пловдив информира, че получава от Община Пловдив право на безвъзмездно ползване на двуетажна къща в Стария град. В нея ще се експонират част от богатите колекции и ще се създаде музейно-образователен център. Имотът, който е със

статут на архитектурно-строителна недвижима културна ценност с местно значение, се намира в близост до основната сграда на музея. Регионалният исторически музей в Русе пък работи по проект за редизайн на една четвърт от площта на сградата на пл. „Батенберг“ 3 в града, който ще представи нов прочит на разказа за Средновековието, съобразен с принципите на Новата музеология. Проектът „РЕМО „Етър“ – музей за креативен културен туризъм“⁴ цели превръщането му в жив музей, с възможности за постоянни, неограничавани от сезона посещения, като набляга на консервация и реставрация на водните съоръжения, както и на достъпа до културен живот. Проектите на музеите в Пловдив, Русе и Габрово са насочени към предизвикване интереса на по-широк кръг от аудитории в следващ момент, но се заявяват сега, защото показват дългосрочна визия за активност на музеите.

В разглежданите фейсбук платформи музеите се представят слабо, еднообразно и скучно. Възможно е тези „музейни“ медии да не са разпознавани като общи за всички институции, а ограниченият достъп на част от тях да възпрепятства популяризирането им. Поради това значимите събития, които музеите са създали, остават неизвестни за широките аудитории.

4 Финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж“ (2014-2020); Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм“.